

2. Концепція державної політики реформування сфери охорони нерухомої культурної спадщини.[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245358162

Лазіс М.І., здобувач вищої освіти 1-го курсу спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка»
Миколаївський національний аграрний університет

МІСЦЕ ОСПІВАНЕ ЛЕГЕНДАМИ: УРОЧИЩЕ ГАРД – ФОРПОСТ ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА

Важливими факторами розвитку туристичної галузі Миколаївської області на сучасному етапі є природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал, продовження розвитку та подальшого вивчення якого є головним завданням управління з питань зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, європейської інтеграції, туризму і курортів Миколаївської облдержадміністрації. Неподалік села Актового Вознесенського району Миколаївської області скелястою долиною протікає річка Мертвовід. Її шлях проходить вивітряними гранітними породами, заглибини яких подекуди досягають 40-50 метрів. Цей комплекс валунів і скель називається Актовський каньйон.

Актовський каньйон розкинувся уздовж берегів річки Мертвовід по якій, за переказами, скіфи спускали в останню путь своїх правителів (звідси і назва). Каньйон є частиною парку «Бузький Град» і входить в список семи чудес України [1]. Актовський каньйон, який ще називається Долиною Диявола або «Малим Кримом», порушує всі уявлення про закони природи і реальності. Він вражає фантастичною первозданністю, дивною формою скель (вік скельної породи налічує понад чотири мільярди років), жвавої річкою і буйною рослинністю, це при практично безлюдній ґрунті зверху каньйону.

Втім, Актовський каньйон представляє інтерес не тільки для фанатів геології і гарної природи, а й послідовників езотеричних навчань. Вважається, що тутешні місця були важливим священним центром Скіфії - з давніх-давен серед величних скель молилися богам і проводили важливі ритуали [2]. Територія Гранітно-степового Побужжя надзвичайно багата на археологічні пласти: палеоліт, мезоліт, неоліт, мідний і залізний віки, епоха бронзи, черняхівська та трипільська культури, свідцтва поселень киммерійців, савроматів, скіфів, ольвіополітів, давніх слов'ян, римлян.

Величний своїми різноманітними скелями каньйон річки Мертвовід, прозваного «Долиною привидів», вважається одним з найдавніших ділянок суші Євразії [3]. Місцевість ця не опускалася в морські глибини протягом 60 мільйонів років, як результат - велика кількість унікальних об'єктів живої природи. Цілюще і запаморочливий, настояний на ароматі трав повітря і дивно нагромадження скель справляють враження чогось надзвичайного.

Повітря в цій місцевості пахне не тільки травами. Воно буквально насичене легендами, таємницями та містиккою. Ці камені оповиті ореолом загадок. Історики стверджують, що це дивовижне місце тривалий час використовували козаки-характерники – одні з найбільш таємничих персонажів українського козацтва.

Крім мальовничих природних краєвидів, ця місцевість цікава своїм історичним минулим. Тут сталося багато подій, пов'язаних із козацтвом й оспіваних у численних народних переказах і легендах [4]. Колись в давнину за течією цієї ріки скіфи сплавляли тіла своїх померлих вождів - можливо, назва Мертводілля прийшло до нас з тих часів. За іншою версією, «мертвої» вода стала за часів татарських набігів - нібито місцеві жителі (в деяких переказах, запорізькі козаки) вилили в річку отруйний відвар, щоб отруїти бусурман, які розбили табір неподалік. Втім, деякі дослідники пов'язують таку назву річки з високим вмістом сірководню в її водах і відповідним запахом.

Бузький Гард – це історична назва козацької паланки Війська Запорозького, яка розташовувалася на місці злиття річок Великий Ташлик і Південний Буг. Від Мигії до Олександрівки Південний Буг тече в крутих кам'янистих берегах, утворюючи вузьку каньйоноподібну долину з величними гранітними скелями, порожистим руслом, водоспадами та островами [5]. Пороги, що до нашого часу збереглися на Південному Бузі, мають місцеву назву "брояки". З ними, як і з багатьма островами та скелями, пов'язана велика кількість запорізько-гайдамацьких легенд і переказів. Про минуле нам говорять їхні назви: Запорізька брояка, острів козака Мамаєва, скелі Турецький стіл, Гайдамацьке сидіння, Пугач, Гайдамацька балка та інші.

Культурна спадщина козацьких часів представляє особливу цінність. Бог (нині – Південний Буг) славився серед запорожців як друга за значенням річка після Дніпра-Славутича. На території Бузького Гарду розміщувалось одне з найважливіших поселень козацької доби – адміністративний центр Буго-Гардової паланки, найбільшої за розмірами серед восьми територіальних одиниць Запорозької республіки. Першим паланковим отаманом тут був князь Дмитро Вишневецький – легендарний Байда. Тепер ця територія охороняється на державному рівні – вона є пам'яткою культури національного значення.

Є багато й інших цікавих легенд, спогадів і артефактів. Так, за дослідженнями відомих істориків, на острові Гардовому, на камені, вибита підкова, а проти скелі Пугач, у степу, на граніті – рука, кисть якої має довжину 7,5 четвертей (четверть - староруська міра довжини, яка рівнялась приблизно 18 см) [6].

Варто зауважити, що «Бузький Гард» створено з метою збереження, відтворення та раціонального використання унікальних природних та історико-культурних комплексів у басейні Південного Бугу, що мають важливе природоохоронне, наукове, історико-культурне, естетичне,

рекреаційне та оздоровче значення. Пропри всю цінність тутешніх місць, екологи та громадськість Миколаївщини побоюються, - все вищеописане може опинитися під загрозою знищення. Адже наразі Южноукраїнська атомна електростанція наполягає на піднятті рівня Олександрівського водосховища до 20,7 метра. І це, на думку багатьох, призведе до затоплення острова Гардовий і навечно поховає останній ландшафт запорозьких порогів, що зберігся в Україні.

Інформаційні джерела

1. Демченко А. В. Каньйони Миколаївщини, як одне з семи чудес України // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність : матеріали І міжнародної конференції здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 181-183. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9108>.

2. Курепін В. М. Збереження природньо-архітектурного комплексу у зоні впливу Южноукраїнської атомної електростанції // Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України : матеріали І міжнар. науково-практичної он-лайн-конференції, м. Київ, 15 березня 2021 року. Київ: ІТТА, 2021. С. 44-45. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8910>.

3. Курепін В. М. Збереження біорізноманіття гранітно-степового Побужжя // Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України : матеріали І міжнар. наук.-практ. онлайн-конференції, м. Київ, 15 березня 2021 року. Київ: ІТТА, 2021. С. 42-44. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8909>.

4. Артюхова Н. С. Нові обрії екологічного туризму на Миколаївщині // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність : матеріали І міжнар. конф. здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 106-108. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9103>.

5. Курепін В. М. Пріоритетні напрямки екологічної освіти та виховання у місті Миколаїв, як єдиний задум екологічного розвитку міста // Педагогічні інновації : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 28-29 квітня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 168-URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9297>.

6. Курепін В. М. Відновлення і збереження водних ресурсів Південного Бугу // Глобальні ризики у формуванні міжнародної екологічної безпеки. Збережемо джерело життя – воду! [Електронний ресурс] : тези доповідей здобувачів вищої освіти спеціальностей 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті до Всесвітнього Дня водних ресурсів, м. Миколаїв,

22 квітня 2020 року. - Миколаїв : МНАУ, 2020. – С. 18-22.
[URL:http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7055](http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7055).

Ніколаєнко І.В., здобувач вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», групи ПУА 3/1

Миколаївський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Культурна спадщина — це одна із надзвичайно важливих складових історичної пам'яті будь-якої нації. І не випадково, що у цивілізованих країнах збереженню пам'яток приділяється велика увага. Недаремно загарбники намагалися або вкрасти, або перевернути нашу історію [1].

У кризовому стані перебуває історичне середовище більшості міст, історично цінна забудова, включаючи пам'ятки архітектури, руйнується та безповоротно втрачається, умови життєдіяльності в історичних центрах поселень знаходяться на неприпустимо низькому рівні, соціально-демографічний склад населення погіршується. Помітних ознак позитивних змін, за незначним винятком, у більшості історичних міст немає. Причини неблагополучного стану історичного середовища міст:

– вступ більшості міст України в стадію активної реконструкції, яка все більше торкається їхніх центральних історичних частин;

– спотворення внаслідок сучасних комерційних факторів розвитку містобудівництва старих будівель невдалими перебудовами й надбудовами, будівництва на місці знесених історичних об'єктів нових споруд, які руйнують масштабність і характер історичного середовища;

– недостатня увага та ігнорування визнання містобудівної спадщини, до якої належать центри історичних міст, як найважливішої складової культурної спадщини України;

– недостатня увага щодо збереження архітектурної та містобудівної спадщини як самостійних цілісних утворень та неврахування їхнього історико-культурного середовища та містобудівних якостей у протиположності здійснення переважно реставрації й підтримки окремих цінних будинків і споруд, що входять до їхнього складу; незадовільна ситуація з виділенням і фіксацією зон охорони пам'яток і заповідних зон історичних міських поселень;

– неналежне відображення в чинному законодавстві про об'єкти культурної спадщини питань збереження й раціонального використання об'єктів містобудівної спадщини [2].

Державна система охорони пам'яток культурної спадщини в Україні не має належного організаційного, програмно-цільового, матеріального та фінансового забезпечення: не забезпечується паспортизація, облік і реєстрація пам'яток відповідно до вимог Закону України «Про охорону